

унизанні перстнями». Та я не про те). Черненко теж міг би «викарбувати» не гірші поради, і чому він це досі не зробив — не знаю. Може, тому, що вважає вміння писати неодмінною якістю археолога, без якої нема чого й починати займатися наукою. Він ніколи не говорив мені, чи приємно йому, коли колеги схвалюють мій стиль (таке іноді трапляється). Сподіваюся — так, і нехай це буде хоч часткою моєї подяки вчителю.

Школа Є.В. Черненка — передусім у тому, щоб навчити молодого науковця з повагою ставитися до розуму та до тих, у кого він є. Велими толерантний у людських взаєминах, він принципний та, коли треба, безжалюгідний до наукової роботи, що не витримує критики. Зрозуміло, що форма цієї критики різна: від щадного режиму для початківців до аргумен-

товано нищівних зауважень опонентам свого рангу. Є.В. взагалі справляє враження веселого доброго сибарита, котрий усім задоволений та всіх любить, але мені він довіряв точні і вбивчі характеристики наукового рівня того чи іншого «вченого». Не буду їх наводити, скажу лише, що в лавах учасників «Битви с дураками», яку оспівав Андрій Макаревич, Черненко завжди в перших шеренгах.

Для звичайної людини 70 років — це багато. Для вченого — замало. Оскільки завжди є плани, завжди є що сказати і що досліджувати. Хай вистачить Вчителю часу на здійснення всіх його задумів!

Від імені та за дорученням
друзів, колег, учнів
та від себе особисто

О.В. Симоненко

ПОДВИЖНИЦЬКЕ СЛУЖІННЯ НАЦІОНАЛЬНІЙ ІДЕЇ

1 квітня 2004 р. на урочистому зібранні громадськості України, що відбулося в Київському будинку вчителя, Ларисі Іванівні Крушельницькій, доктору історичних наук, професору, почесному директору Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України була вручена премія імені Олени

© І.М. ШАРАФУТДІНОВА, 2004

Теліги «за подвижницьке служіння Україні на ниві науки і культури і особливу цивільну відвагу і високоталановиту книгу «Рубали ліс... (Спогади галичанки)». Лариса Іванівна стала четвертим лауреатом цієї почесної премії, з якою її щиро вітали члени Комітету фундаторів Микола Плав'юк, Анатолій Матвієнко, Віталій Корж, а також попередні лауреатки — уславлена поетеса Ліна Костенко, відомий критик і літературознавець Михайлина Кошубинська, громадська діячка Ніна Марченко. З цією почесною нагородою щиро вітають Ларису Іванівну співробітники і дирекція Інституту археології НАН України, а також редколегія журналу «Археологія».

Археологи добре знають і цінують Ларису Іванівну як авторитетного фахівця, відомого й шанованого не тільки в Україні, а й далеко за її межами. За 40 років праці нею відкрита і досліджена величезна кількість археологічних пам'яток у Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Чернівецькій та інших областях, які уточнили культурно-етнічну карту Східно-карпатського регіону доби бронзи та початку доби заліза, у тому числі досліджені широкими площами багаточарові поселення — Бовнів, Лагодів, Непоротівська група пам'яток, Черепнин, Звенигород, могильник кінця бронзової доби у Сопоті, солеварні центри Лоево, Текуча та багато інших пам'яток.

Лариса Іванівна Крушельницька — автор понад 150 наукових праць, до того ж з влас-

ними ілюстраціями. Серед них — монографії: «Північне Прикарпаття і Західна Волинь доби раннього заліза» (1976), «Взаємозв'язки населення Прикарпаття і Волині з племенами Східної і Центральної Європи» (1985), «Чорноліська культура Середнього Придністров'я» (1998). Вагомий внесок Лариси Іванівни і в дослідження пам'яток галицького періоду. Це провідні розділи у колективній праці «Пам'ятки галицького періоду в межиріччі Вісли, Дністра та Прип'яті» (1993) та ін., в яких узагальнено питання соціально-економічного розвитку і культурних зв'язків Східнокарпатського регіону з Центральною Європою, питання заселення цієї території, а також походження і трансформації багатьох європейських культур і народів — фракійців, іллірійців, кельтів, слов'ян тощо.

10 років Лариса Іванівна Крушельницька очолювала одну з найбільших бібліотек України — Львівську наукову бібліотеку ім. В. Стефаника НАН України, яка є найповнішим і найціннішим зібранням україніки. Завдяки наполегливим зусиллям Лариси Іванівни зросла науково-дослідницька і політична діяльність установи, створено науково-дослідницький центр періодики, на базі фондів відкриті Австрійський і Німецький бібліотечні зали як важливі осередки культурних зв'язків Львова з Австрією та Німеччиною. Лариса Іванівна на всіх рівнях невтомно відстоює інтереси бібліотеки як національного культурно-наукового закладу, як національної культурної Скарбниці.

За народженням і вихованням Лариса Іванівна належить до роду галицьких інтелігентів-письменників, публіцистів і патріотів. Таким був її дід Антін Крушельницький — письменник, журналіст, редактор, видавець, просвітителі і педагог. Крім численних прозових творів різних жанрів, він залишив низку перекладів (зокрема Г. Ібсена, Б. Пруса, Елізи Ожешко), багато зробив для розвитку української школи як автор шкільних підручників; працював учителем, директором школи, міністром освіти УНР.

Таким багатогранним за талантом, освітою і покликом душі був і її батько Іван Крушельницький — поет, прозаїк, художник, мистецький та літературний критик (закінчив Празький університет, навчався в Мистецькій академії та Театральній школі у Відні).

Мати, Галя Левицька, закінчила Віденську музичну академію; видатна піаністка, викладач музики, професор Львівської консерваторії, вільно володіла вісьмома мовами, прекрасний знавець світової літератури і культури, пропагандист світової та української музики. Уперше у Львові виконувала твори Козицького, Ревуцького, Колесси. Також друкувалася в періодичних часописах.

Лариса Іванівна гідно продовжує сімейну традицію літератора і публіциста, про що свідчать її яскраві праці в періодичних виданнях і особливо книга мемуарів («Рубали ліс...

(Спогади галичанки)», Львів, 2001). «Спогади» — не стільки біографія Лариси Іванівни, скільки історія родів — батька та матері — Крушельницьких та Левських у тісному контексті з усіма історичними подіями та конкретними учасниками і свідками багатьох подій культурного і частково політичного життя Галичини протягом XIX ст. Власні враження і переживання підкріплені численними документальними матеріалами, листами, спогадами, фотографіями родичів і знайомих. А коло спілкування родини — світ галицької інтелігенції, широко відомі і визнані поети і прозаїки, художники, композитори і музиканти, вчені і політичні діячі: Іван Франко, Михайло Грушевський, Олександр Олесь, Юрій Косач, Василь Стефаник, Ярослав Галан, Нестор Нижанківський, Микола Колесса, Станіслав Людкевич, Святослав Гордінський, Олена Кульчицька, Софія Вальницька, Софія Лісса, Осип Турянський, Богдан Лепкий, Кирило Студинський, Василь Щурат, Михайло та Антін Рудницькі, Василь Барвінський, Іларіон Свенціцький та багато інших.

...Сповнені надій на нове життя і працю на омріяній Великій Україні, український Дон Кіхот Антін Крушельницький з дружиною Марією, дочкою Володимирою, синами Іваном, Остапом, Богданом, Тарасом, двома молоденькими невістками Наталією та Стефою і п'ятирічною онукою у липні 1934 р. зібрався у Харкові. А 18 грудня того ж року газета «Правда» уже повідомляла про розстріл Івана і Тараса. Інші були знищені пізніше, у багатостраждальних Соловках, разом з тисячами жертв масового сталінського терору.

Ліс зрубали... З великої родини Крушельницьких живими залишилися мала Лариса, яку відшукала і сама вивезла з Радянського Союзу керівник Політичного Червоного Хреста Катерина Павлівна Пешкова, та невістка Стефа, яка через два тижні після розстрілу Тараса народила доньку — нині відому піаністку, ректора Інституту ім. Лисенка у Львові Марію Тарасівну Крушельницьку.

У художньо-літературному плані «Спогади» належать до кращих зразків мемуарного жанру — це яскравий щоденник буднів і свят родини, її безвинного жорстокого нищення, а також історія Галичини крізь призму життя кожного з членів родини та самої авторки від дитячого сприймання світу до сьогодні.

Ця книга — Епітафія над усіма розкиданими по гулягах невідомими могилами і Реквієм по страчених душах.

Читаючи «Спогади», кожен мимоволі замислиться і про свою долю, і про власну громадянську позицію у сучасному суспільстві.

Цій талановитій книзі, як одному із найяскравіших свідоцтв епохи, пока всяким сумнівом, належить довге життя.

Побажаємо ж її автору — Ларисі Іванівні Крушельницькій — довгих творчих років.

І.М. Шарафутдінова